

ENVISION 4.7: CEĻA KARTE IAM 4.7 APAKŠMĒRĶA ATBALSTAM

1. Preambula

Mēs, pasākuma Envision 4.7 dalībnieki¹, kurš norisinājās Helsinkos 2019. gada 6. un 7. novembrī, vēlamies sniegt savu ieguldījumu ilgtspējīgas attīstības mērķu (IAM) 4.7 apakšmērķa sasniegšanā². Eiropā ir nepieciešama steidzama rīcība, lai izpildītu mūsu pienākumu sasniegt šo apakšmērķi.

Mēs aicinām Eiropas Savienību, Eiropas Padomi un Eiropas valstis būt priekšgājējām tādas politikas pieņemšanā un īstenošanā, kas respektē cilvēktiesības un risina galvenos 21. gadsimta globālos izaicinājumus, piemēram, klimata pārmaiņas, nabadzību, nevienlīdzību, resursu izsīkumu un dzīves kvalitāti. Pieņemot šādu politiku, mēs paredzam transformatīvas izglītības ieviešanu ilgtspējīgai attīstībai kā mūžizglītības procesu un labumu sabiedrībai: veicinot pārmaiņas, kā arī individu, kopienu un sistēmu nepieciešamo attīstību. Transformatīva izglītība atbalsta iesaistītus, aktīvus un kritiskus izglītojamus, kā arī veido konstruktīvu un demokrātisku pieeju atšķirībām. Atrodoties vietējā kontekstā un atsaucoties uz to, transformatīva izglītība ilgtspējīgai attīstībai pieprasa, lai dalībnieki gan mācītos, gan nemācītos.

Darbības IAM 4.7 apakšmērķa sasniegšanai ir būtiskas visu IAM nodrošināšanā, lai palīdzētu cilvēkiem, kopienām, kā arī valsts un nevalstiskām organizācijām pilnībā uzņemties savus dalībnieku pienākumus savstarpēji atkarīgajā pasaulē.³ Eiropā tas nozīmē risināt globālus jautājumus, kuri tieši saistīti ar vietējo kontekstu un pētīt, kā mēs kā indivīdi un sabiedrības varam rīkoties, lai risinātu plašākus jautājumus un atrisinātu sarežģītas problēmas.

4.7 apakšmērķa ieviešana var balstīties uz tām pašreizējām saistībām visā Eiropā⁴, kuras atzīst dažādu izglītības formu pozitīvo nozīmi ģimenēs, skolās, darbavietās, kā arī citur, visa dzīves cikla laikā.

Envision 4.7 ir izstrādājusi sekojošos politikas ieteikumus un apsvērumus, kuriem, saskaņā ar dalībnieku kolektīvo viedokli, vajadzētu būt pamatā ietvaram, kas atbalsta ar ilgtspējīgu attīstību saistītu mūžizglītību, izmantojot formālo un neformālo izglītību, kā arī neformālo mācīšanos.⁵

2. Galvenie jautājumi ar IAM 4.7. apakšmērķi saistīto Eiropas un reģionālo ietvarstruktūru informēšanai

Vispārīgie ieteikumi

- *Vēlākais līdz 2021. gadam ir jāizstrādā visaptveroša Eiropas stratēģija 4.7 apakšmērķim. Lai virzītu šo Eiropas stratēģiju, ir jāveido daudzpusēja ieinteresēto pušu grupa ar attiecīgu pieredzi.*
- *Pamatojoties uz pašreizējo progresu, kas ietver transformatīvo izglītību caur līdzdalības un izglītojamo centrētām pieejām un atgriezeniskiem procesiem, Eiropas, valsts un vietējā līmeņa izglītības politikā būtu jāņem vērā nepieciešamība pēc formālās un neformālās izglītības, kā arī neformālās mācīšanās, lai iegūtu saskaņotu iekļaujošu pieeju, uzsverot starppaaudžu un starpkultūru mācīšanos visos izglītības līmeņos.*

2.1. Transformatīvā izglītība 4.7 apakšmērķim

4.7 apakšmērķis atspoguļo izglītības transformatīvo spēku, veicinot globālo pilsonību, ilgtspējīgu attīstību, cilvēktiesības, dzimumu līdztiesību, mieru un kultūras dažādības novērtēšanu. Lai efektīvi sasniegtu 4.7 apakšmērķi, jābalstās uz katras tā sastāvdaļas spēku, jāidentificē kopīgais pamats un jāmacās no iepriekšējiem un esošajiem panākumiem un neveiksmēm.

Tā kā 4.7 apakšmērķis veidojas no dažādiem transformatīvās izglītības komponentiem, tam obligāti nepieciešama daudzpusīga un daudzveidīga pieeja. Tas ietver dažādu disciplīnu izmantošanu spēju veidošanai, lai tiktu galā ar sarežģītību un nenoteiktību, kas nosaka galvenos savstarpēji atkarīgos globālos jautājumus. Sekojošie konkrētie ieteikumi balstās uz tām rekomendācijām, kuras izvirzītas Briseles deklarācijā⁶

Konkrēti ieteikumi

1. *Atbalstīt procesu, kas rada nacionālas, Eiropas un, kur iespējams, vietējas un reģionālas koalīcijas, kuras atspoguļo transformatīvās izglītības dažādu komponentu spēku un zināšanas, kā arī identificē kopīgās intereses, vēstījumus un darbības, kas dažādus dalībniekus saista jaunos veidos, lai sasniegtu IAM 4.7 apakšmērķa rezultātus.*

2. Turpināt veicināt un radīt jaunas iespējas praktiķu un izglītojamo spēju veidošanai un kvalifikācijas celšanai, kas saistīta ar ilgtspējīgas attīstības transformatīvo izglītību, tostarp pārskatot pieņemumus un pasaules uzskatus, nemācoties un mācoties, paturot un izpētot atšķirības un nodrošinot jēgpilnu to cilvēku iekļaušanu, kuri sistemātiski ir nepietiekami pārstāvēti un atstumti⁷.

2.2. Mūžizglītības vērtības atzīšana caur formālo un neformālo izglītību, kā arī neformālo mācīšanos

Mācīšanās spēlē centrālo lomu, risinot Agenda 2030 izaicinājumus, un tā ir jāatzīst par nozīmīgu spēku sabiedrības pārveidošanai un ilgtspējai. Visu izglītības veidu vienlīdzīga vērtēšana un mūžizglītības iespēju atbalstīšana ir pirmais solis ceļā uz Agenda 2030 vīzijas sasniegšanu. Iedvesmojoties no Strasbūras Rezultātu Dokumenta⁸, mēs atzīstam, ka mūžizglītībai un izglītībai ir būtiska loma vienlīdzīgu iespēju, sociālās iekļaušanas un sociālās kohēzijas, kā arī ilgtspējīgas nākotnes veicināšanā.

Konkrēti ieteikumi

1. Mūžizglītības politikai un kompetencēm jāatzīst formālā un neformālā pieaugušo izglītība, kā arī neformālā mācīšanās. Visas Eiropas valstis tiek mudinātas izstrādāt un īstenot tiesību aktus, izstrādāt struktūras un nodrošināt finansējumu pieaugušo izglītībai. Tā kā lielākā daļa IAM ir vērsta uz formālo un jaunatnes izglītību, ir ieteicams iekļaut visaptverošu izpratni par pieaugušo izglītību, īpašu uzmanību pievēršot pilsonības izglītībai un ilgtspējīgai kultūrai, papildus kvalifikācijas celšanai un pārkvalifikācijai.
2. Izstrādājot mūžizglītības politiku IAM 4.7 apakšmērķa īstenošanai, mēs aicinām Eiropas Savienību, Eiropas Padomi un Eiropas valstis uzņemties nozīmīgas partnerattiecības ar neformālās izglītības nodrošinātājiem, iekļaujot atbilstošas pilsoniskās sabiedrības organizācijas kā politikas izstrādes procesu partnerus un palielinot pilsoniskās sabiedrības spēju caur pietiekamu resursu un būtiskas infrastruktūras nodrošinājumu.

2.3. Starppozaru Sadarbība

IAM 4.7 apakšmērķa mērķis un ambīcijas to sasniegšanai pieprasa daudzlīmeņu un starppozaru partnerības dažādos līmeņos. Ir jāapvieno un jāiesaista vietējās pašvaldības un nacionālās valdības, parlamenta locekļi, privātais sektors, pilsoniskā sabiedrība, Eiropas Savienība, Eiropas Padomes un Apvienoto Nāciju Organizācijas sistēma, akadēmiķi, plašsaziņas līdzekļi, jaunieši, pedagogi un citi dalībnieki, lai mobilizētu visus pieejamos resursus labākiem rezultātiem. Šāda veida iesaistīšanās norāda uz labākas sadarbības un

koordinācijas nepieciešamību Eiropas, valsts, reģionālā un vietējā līmenī, kā arī dažādās politikas jomās.

Konkrēti ieteikumi

1. Lai atbalstītu un uzraudzītu 4.7 apakšmērķa sasniegšanai paredzēto darbību īstenošanu un pārredzamību Eiropas Savienības un dalībvalstu līmenī, būtu jāstiprina esošā (-ās) iesaistīto pušu grupa (-as), nodrošinot plašāku pārstāvību, tostarp no Eiropas Savienības dalībvalstīm, privātā sektora, biznesa, pilsoniskās sabiedrības, ES ģenerāldirektorātiem (piemēram, iekļaujot Izglītības un kultūras ģenerāldirektorātu, kā arī Attīstības sadarbības ģenerāldirektorātu (DG DEVCO)).
2. Būtu jāveicina IAM tīkli nacionālā līmenī un dažos kontekstos arī zemākā līmenī, lai veicinātu IAM, tostarp apakšmērķa 4.7 sasniegšanu.⁹
3. Katrā Eiropas valstī jāatbalsta tādu starppozaru un daudzpusēju vai dažādu iesaistīto pušu grupu izveide, kas saistītas ar IAM 4.7 apakšmērķi. Ar finansiālu atbalstu, ko sniedz gan Ārlietu ministrija, gan Izglītības ministrija, šādām grupām būtu jāuzsāk un jāatbalsta attiecīgu politikas priekšlikumu kopradīšana, kas saistīta ar 4.7 apakšmērķa īstenošanu.

2.4. 4.7 Indikatori

Progresu mērīšana ir sarežģīta, ņemot vērā apakšmērķa 4.7 daudzdimensionālo dabu un to, ka pasaules, nacionālajā un vietējā līmenī, kā arī dažādām iesaistītajām pusēm ir atšķirīga izpratne par šī apakšmērķa uzsvaram. Lai gan apakšmērķa interpretāciju dažādība ir iedvesmojoša, tas var radīt arī saziņas izaicinājumu un sarežģīt mērīšanas centienus.

Mērot progresu, ir nepieciešama lielāka skaidrība par to, kā 4.7 apakšmērķis ir saistīts ar vietējo kontekstu, kas palīdzēs noteikt attiecīgo uzraudzības un novērtēšanas rādītāju mērķi un tos rādītāju veidus, kuri ir visatbilstošākie, lai uztvertu centienu dziļumu, kā arī kvantitatīvo un kvalitatīvo izmaiņu nepieciešamību.

Pašreizējais globālais indikators 4.7.1. mēra ieguldījumu izglītības sistēmā (t.i., cik lielā mērā globālās pilsonības izglītība un ilgtspējīgās attīstības izglītība ir integrētas valsts politikā, mācību programmās, skolotāju izglītībā un studentu novērtēšanā).¹⁰ Tas lielā mērā, bet ne tikai, ir saistīts ar formālo izglītības sistēmu. Būtu jācenšas nodrošināt, ka izglītība, kas īstenoja citos apstākļos (neformālā izglītība un neformālā mācīšanās) un dzīves cikla laikā, arī tiek pilnībā atzīta un ka mērījums atbalsta mācīšanos.

Apakšmērķa sarežģītībai nevajadzētu atturēt valdības, tam drīzāk vajadzētu izaicināt apņemties uzraudzīt izglītības spēju tās dažādajos veidos iesaistīt cilvēkus pasaules mēroga jautājumos un izaicinājumos.

Konkrēti ieteikumi:

1. Eiropas, nacionālā un vietējā līmeņa dalībniekiem, kas iesaistīti 4.7 apakšmērķa īstenošanā, būtu jāsadarbojas ar esošajiem attiecīgajiem uzraudzības ietvariem kā sākumpunktu vietējo pieeju izstrādē. Tas palīdzētu nodrošināt pūļu ekonomiju, kā arī konsekventas un saistītas uzraudzības prakses izveidi visā Eiropā.
2. Apakšmērķa 4.7 indikatoru un uzraudzības procesu lokālai attīstībai jābūt autentiski līdzdalīgi, lai atspoguļotu visus apakšmērķa komponentus un dažādas ar to saistītās iesaistīto pušu grupas, tostarp tās, kuras darbojas formālā un neformālā mācību vidē. Valsts līmenī tas varētu ietvert daudzu iesaistīto pušu dialoga uzsākšanu starp galvenajiem dalībniekiem (iesaistot, piemēram, valdību, statistikas aģentūras, pilsoniskās sabiedrības organizācijas, izglītības speciālistus, akadēmiķus utt.).
3. Jārīkojas, lai veidotu dažādu dalībnieku- Eiropas, valsts un, attiecīgā gadījumā, arī vietējā līmenī - spējas pārraudzīt un novērtēt 4.7 apakšmērķa īstenošanas progresu attiecībā pret globālajiem rādītājiem.
4. Būtu jāaņem novērtēt un pārskatīt saskaņotos rādītājus, lai nodrošinātu, ka tie arī turpmāk atbilst to mērķim atbilstoši 4.7 apakšmērķa garam tā daudzajās dimensijās.

2.5. 4.7 Kompetences

Ar 4.7 apakšmērķi saistītās kompetences attiecas uz mācīšanos, iesaistīšanos un kritisko refleksiju, kā arī kognitīvo, afektīvo un uzvedības prasmju un izpratnes izmantošanu. Šādas kompetences ir kopīgas visām apakšmērķi minētajām sastāvdaļām un ļauj cilvēkiem spēlēt aktīvu lomu sabiedrības pārveidošanā globālā, nacionālā un vietējā līmenī.

Konkrēti ieteikumi

1. Atsaucoties uz iepriekš 2.3. punktā sniegtajiem ieteikumiem nodibināt vietējas, nacionālas un Eiropas mēroga daudzpusēju iesaistīto pušu partnerības, lai identificētu un turpinātu attīstīt no esošajiem globālajiem un Eiropas kompetenču ietvariem¹¹:

a. tās pārveidojošās kompetences, kas nepieciešamas ilgtspējas atbalstam, tostarp nenoteiktības novēršanai, nevienlīdzīgu varas attiecību transformēšanai un iekļaujošas un demokrātiskas sabiedrības izveidošanai;

kā arī sniegt norādījumus un atbalstu:

b. šo kompetenču atzīšanai un ieviešanai, izmantojot visas mūžizglītības formas (ieskaitot formālo, neformālo izglītību un neformālo mācīšanos),

- c. pirms- un tālāk-apmācībai skolotājiem un citiem formālajiem un neformālajiem izglītotājiem, lai atbalstītu šo kompetenču mācīšanu,
- d. formālo nozares mācību programmu izstrādei no pamatskolas līdz augstākās izglītības līmenim, kas ietvers attiecīgo kompetenču mācīšanu un apgūšanu,
- e. iepriekš minēto ieteikumu (a-d) īstenošanas neatkarīgai uzraudzībai vietējā, nacionālā un Eiropas līmenī.

2.6. 4.7 Resursi

Tā kā apakšmērķis 4.7 ir atslēga plašākai Agenda 2030 īstenošanai, ir jānodrošina pietiekami resursi, lai to varētu ieviest un panākt tā izpildi visā Eiropā. Šie resursi ietvers 4.7 apakšmērķa prioritizēšanu, īpašu un atbilstošu finansējumu, kā arī atbilstošu tehnoloģiju un attiecīgo kapacitāšu un spēju attīstību.

Konkrēti ieteikumi

1. Līdz 2023. gadam būtu jāizstrādā saskaņotas, daudzgadīgas un ilgtermiņa finansēšanas stratēģijas, lai sasniegtu 4.7 apakšmērķi Eiropas un nacionālo valstu līmenī. Šādam finansējumam jābūt pieejamam mazām, vidējām un lielām pilsoniskās sabiedrības organizācijām, un tam jābūt balstītam uz vismaz 3% no oficiālās palīdzības attīstības jomā ODA12, kā arī no citiem atbilstošiem fondiem, piemēram, izglītības un vides budžetiem.
2. Katrā Eiropas valstī vajadzētu būt pieejamiem gan finanšu, gan nefinanšu resursiem, lai nodrošinātu, ka galvenajām iesaistītajām pusēm, kas koncentrējas uz 4.7 apakšmērķa īstenošanu, pieder un tās var uzturēt un attīstīt attiecīgās kapacitātes (piemēram, instrumentus, cilvēkresursus un finanšu resursus, vērtības, vienlīdzīgu piekļuvi, prasmes, zināšanas, tīklus, materiālus), lai veiktu savu darbu.
3. Līdz 2023. gadam galvenās iesaistītās puses izveido ES, nacionālās, subnacionālās (attiecīgā gadījumā) un vietējās stratēģijas un nodrošina telpas pieejamību (finansējums, laiks, garīgā telpa un citas iespējas), lai Eiropas Komisija, ES dalībvalstis un vietējās iestādes varētu dot savu ieguldījumu 4.7 apakšmērķa sasniegšanā.

Piezīmes

- 1 *Envision 4.7* dalībnieki, tostarp valstu, Eiropas un pasaules pilsoniskās sabiedrības dalībnieki, valdību pārstāvji, politiķi, akadēmiķi
- 2 IAM apakšmērķis 4.7: “visi apmācāmie apgūst zināšanas un prasmes, kas vajadzīgas ilgtspējīgas attīstības veicināšanai, tostarp izglītojot par ilgtspējīgu attīstību un ilgtspējīgu dzīvesveidu, cilvēktiesībām, dzimumu līdztiesību, veicinot miera un nevardarbības kultūru, globālo pilsoniskumu un radot izpratni par kultūras daudzveidību un kultūras ieguldījumu ilgtspējīgā attīstībā.”
- 3 Skatīt ANO Ģenerālās Asamblejas Rezolūciju 72/222
- 4 Skatīt kā piemēru: https://en.unesco.org/sites/default/files/outcome_statement_strasbourg_oct_2018_final.pdf ; <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000366394?posInSet=1&queryId=f00bbeb5-caf0-495d-9782-e4caad1e9e0f> ;
https://publications.irc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC117987/jrc117987_lifecomp_technical_report.pdf
- 5 Šajā kontekstā “formālā izglītība” attiecas uz mācīšanu un mācīšanos, kas notiek caur izglītības un apmācības sistēmu un institūciju starpniecību, lai iegūtu formālu sertifikātu vai kvalifikāciju, ko atzīst attiecīgās (parasti valsts) izglītības iestādes, “neformālā izglītība” attiecas uz jebkura veida strukturētām, organizētām mācību aktivitātēm (caur brīvprātīgo darbu, uzņēmumiem, organizācijām, kopienām), kas ir tīšas, bet nenodrošina izglītības iestāžu organizētu vai atzītu sertifikātu vai kvalifikāciju, savukārt “neformālā mācīšanās” attiecas uz jebkuru mācīšanos, kas notiek caur sociālām vai darba aktivitātēm ārpus formālas vai neformālas izglītības vides.
- 6 Skatīt septīto rekomendāciju deklarācijā: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000366394?posInSet=1&queryId=f00bbeb5-caf0-495d-9782-e4caad1e9e0f>
- 7 Šis rīcības punkts balstās uz globālās pilsoniskās izglītības mērķiem, kas formulēti (sk. 12. lpp.) UNESCO (2014) „Globālā Pilsonības Izglītība: Sagatavojot izglītojamās divdesmit pirmā gadsimta izaicinājumus”: <http://unesdoc.unesco.org/images/0022/002277/227729E.pdf>.
- 8 https://en.unesco.org/sites/default/files/outcome_statement_strasbourg_oct_2018_final.pdf
- 9 Iedvesmu tam var atrast, piemēram, Skotijas IAM tīklā: <https://globalgoals.scot/>
- 10 “Apjoms, kādā (i) globālā pilsoniskā izglītība un (ii) izglītība ilgtspējīgai attīstībai, tostarp dzimumu līdztiesība un cilvēktiesības, tiek iekļauti visos līmeņos: a) valsts izglītības politikā, b) mācību programmās, c) skolotāju izglītībā un d) studentu vērtēšanā”: <https://sustainabledevelopment.un.org/sdg4>
- 11 Skatīt cita starpā: Eiropas Padome <https://www.coe.int/en/web/education/competences-for-democratic-culture>, UNESCO: ‘Ilgtspējīgās Attīstības Mērķu Mācīšanās Uzdevumi’ <https://www.sdg4education2030.org/education-sustainable-development-goals-learning-objectives-unesco-2017>, UNESCO: ‘Globālās Pilsonības Izglītības saturs un mācīšanās mērķi’ <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000232993>, OECD: ‘PISA 2018 Globālā Kompetence’ <http://www.oecd.org/pisa/pisa-2018-global-competence.htm>
- 12 Jau 2005. gada 19. – 20. maijā Briselē notikušajā “Eiropas Konferencē par izpratnes veicināšanu un attīstības izglītību ziemeļu un dienvidu solidaritātei”, pamatojoties uz UNDP iepriekšējiem ierosinājumiem, tika izvirzīts aicinājums rezervēt 3% no oficiālās palīdzības attīstības jomā (ODA) eiropiešu izglītībai un iesaistei globālās attīstības jautājumos. (skatīt <https://gene.eu/wp-content/uploads/Gene-EuropeanPolicyFrameworks-BrusselsConference2005.pdf>). Kopš tā laika aicinājums ir atkārtots dažādos starptautiskos un nacionālos līmeņos.

